

Over de MOS-muur

EDO: De vlag en de lading - een introductie

De nieuwe vakoverschrijdende eindtermen voor het secundair onderwijs worden van kracht op 1 september 2010. Context VIER geeft duurzame ontwikkeling een prominente plaats. Van scholen wordt niet verwacht dat ze duurzaamheidsvraagstukken oplossen. Ze moeten leerlingen kansen bieden tot zelfontplooiing zodat ze handelingsbekwaam zijn om samen met anderen naar oplossingen te zoeken.

Meer en meer worden (toekomstige) leerkrachten geconfronteerd met maatschappelijke fenomenen die bijzonder complex zijn. Ze zijn gekenmerkt door een sterke verwevenheid van verschillende factoren. Ecologische, economische, culturele, historische, ethische, technologische, sociale en politieke aspecten hebben elk hun impact op onze samenleving. Bovendien beïnvloeden ze elkaar. In zo'n complexe en onvoorspelbare wereld ontstaan nieuwe noden voor educatie. *Educatie voor Duurzame Ontwikkeling* (EDO) kan richting geven aan een andere kijk op educatie. Eentje die mensen beter wapent om complexe duurzaamheidskwesties aan te pakken.

TIJDS- EN RUIMTEDIMENSIE

Velen zijn ervan overtuigd dat EDO belangrijk is, maar er blijven nog heel veel vragen. Wat is EDO? Of wat is het zeker niet? Is het wel zo nieuw? Of is het oude wijn in nieuwe zakken? Vraagt EDO extrawerk? Of is het eerder een andere aanpak van wat we al deden? Hoe ga je er concreet mee aan de slag? En wat is goede EDO?

Ook over wat 'duurzame ontwikkeling' precies betekent of zou moeten inhouden, is het laatste woord nog niet gezegd en geschreven. Er circuleren ondertussen honderden definities van het begrip. Een veel gebruikte omschrijving is: 'een ontwikkeling die aansluit bij de behoeften van de huidige generatie zonder de mogelijkheden van toekomstige generaties in gevaar te brengen om in hun eigen behoeften te voorzien'.

Er is ook heel wat kritiek gegeven op die definitie: ze is te abstract of te vaag en ze heeft geen aandacht voor sociale

onrechtvaardigheid. Misschien is de omschrijving van een kind 'genoeg, voor altijd, en voor iedereen', nog het best geschikt om uit te leggen waar het in feite om gaat – de waarheid hoort men uit de kindermund? Ze maakt duidelijk dat duurzame ontwikkeling een tijdsdimensie en een ruimtedimensie heeft. Met andere woorden: het begrip is gebaseerd op het besef dat wat we nu doen, gevolgen heeft voor later en dat wat we hier doen, gevolgen heeft voor anderen, elders op de wereld.

Als duurzame ontwikkeling betekent 'genoeg, voor altijd, en voor iedereen' dan kunnen we EDO uitleggen als "leren denken over en werken aan een leefbare wereld, nu en in de toekomst, voor onszelf hier en voor anderen elders op de planeet".

BEWUSTE KEUZES

We trachten individuen en groepen uit te rusten met de capaciteiten die ze nodig hebben om bewuste keuzes te kunnen maken voor zo'n leefbare wereld.

Om dat te verwezenlijken, moet EDO aandacht hebben voor:

1. nieuwe kennis overbrengen
2. systeemdenken bevorderen
3. waardeontwikkeling
4. omgaan met emoties
5. actiegerichtheid

Je kunt hieraan werken door in educatieve praktijken te 'verbreden', te 'verbinden' en te 'integreren'. Al die uitgangspunten krijgen vorm in zowel de inhoudelijke als de procesmatige aanpak van EDO.

Hoe je dat in de praktijk brengt en hoe je als team of organisatie kunt groeien in dat proces, lees je binnenkort in de publicatie *'EDO: de vlag en de lading'* van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie van de Vlaamse overheid.

Jürgen Loones, Katrien Van Poeck

Met je klas op excursie

Sinds 2007 kan je school - als kers op de taart na het derde logo - zich kandidaat stellen om de Groene Vlag van Eco-Schools te behalen. In 2007 en 2008 behaalden 21 en 28 scholen hun eerste Groene Vlag. In 2009 kregen 4 scholen hun tweede en 17 scholen hun eerste vlag. Eco-Schools is een programma van de Foundation for Environmental Edu-

cation (FEE). In Vlaanderen is MOS verantwoordelijk voor de uitvoering van het Eco-Schools programma. FEE is een internationaal netwerk van organisaties die milieueducatieve programma's in meer dan 60 landen verzorgen. Van Brazilië tot Spanje, van Japan tot Zuid-Afrika.

Naast Eco-Schools heeft FEE nog vier andere milieueducatieve programma's onder haar vleugels: Blue Flag, Green Key, Young Reporters for the Environment en Learning about Forests. In Vlaanderen worden de FEE programma's beheerd door Bond Beter Leefmilieu (BBL).

BLAUWE VLAG

De Blauwe Vlag is een ecolabel voor stranden, zwembad- en jachthavens. In 2009 beloonden we vier zwembad- en acht jachthavens voor hun inspanningen voor het milieu, natuur & milieueducatie en veiligheid en dienstverlening. De Blauwe Vlag garandeert ook dat de waterkwaliteit uitstekend is, de stranden proper zijn en dat afval wordt gesorteerd. Blauwe Vlag zwembad- en jachthavens organiseren tal van milieueducatieve activiteiten, zoals begeleide wandeltochten of bootexcursies, ontmoetingen met plaatselijke natuurgids, foto- of tekenwedstrijden en educatieve spellen over de omringende natuur. Zij hebben ook gedragscode.

Zij hebben ook gedragscode.

Het recreatiedomein De Lilse Bergen is al jaren een voorloper op milieuvlak en nam al tal van milieuvriendelijke maatregelen i.v.m. water, energie, afval en mobiliteit. Het recreatiedomein behandelt haar afvalwater in een kleinschalige waterzuivering en selecteert het afval in een centraal milieupark. Kampeerders op de fiets worden verwelkomd in een heus fietsonthaalpunt. De installatie van waterbesparende douchekoppen is zowel voor het milieu als voor de energie- en waterrekening een schot in de roos.

Jachtclub De IJzervaarders zocht samen met de stad Diksmuide naar een oplossing voor de selectieve inzameling van alle afvalstromen in de haven Portus Dixmuda. De club sloeg ook de handen in elkaar met het natuurcentrum De Otter in Woumen om een milieueducatief aanbod uit te werken voor alle toeristen die ze over de vloer krijgen.

Kijk op www.blauwevlag.be en neem gerust contact op met een van de uitbaters. Je kunt vast met je klas eens een rondleiding krijgen met uitleg over hun milieuzorgprogramma. Begin mei worden de laureaten voor 2010 bekend gemaakt.

GROENE SLEUTEL

Ook 'De Groene Sleutel' is een ecolabel, maar dan voor milieuvriendelijke toeristische bedrijven zoals campings, hotels, gastenkamers, jeugdverblijven, vakantiecentra en -parken en attracties. Groene Sleutel bedrijven

gaan zorgvuldig om met water, energie en afval, zonder toe te geven op comfort. De Groene Sleutel wordt ondersteund door Toerisme Vlaanderen. In 2009 waren er 51 bedrijven die het label ontvingen.

Je vindt ze allemaal via www.groenesleutel.be

Het Hopper jeugdverblijf De Brink heeft een uitgebreide natuur- en milieueducatieve werking. In de omgeving van het verblijf werd een bosleerpad aangelegd. Een Kempens tuintje met streekeigen bomen en een kleine vijver licht jongeren in over de diverse boomsoorten en waarvoor ze werden gebruikt. De gasten kunnen verschillende natuursets op eigen initiatief of onder leiding van een natuurgids gebruiken. Verder stelt de Brink ook allerlei educatief materiaal ter beschikking van de gasten zoals materiaal voor wateronderzoek, microscopen en verrekijkers.

Op 29 april worden de Groene Sleutel laureaten voor 2010 bekend gemaakt.

Blauwe Vlag: www.blauwevlag.be, info@blauwevlag.be

Groene Sleutel: www.groenesleutel.be,

groenesleutel@toerismevlaanderen.be

Benjamin Clarysse, 02 282 17 44, benjamin.clarysse@bblv.be

DALY op het spel

In 2009 startte het educatieve project van De Helix over het thema "Milieu en Gezondheid". Vanaf september 2010 kan ook de derde graad basisonderwijs hiermee komen kennismaken met 'DALY op het spel'.

De wereld van DALY, een expo over milieu en gezondheid toont enerzijds bedreigingen en anderzijds lichtpunten bij binnenomgeving, voeding, verplaatsing en recreatie.

De leerlingen vinden in de expo de oplossingen voor de uitdagingen in DALY OP HET SPEL.

Op het programma:

- informatie verzamelen

- praktische opdrachten uitvoeren en oplossingen aanbrengen om DALY op het juiste spoor te houden
- op zoek gaan naar methoden om gezonde keuzes te maken voor de aarde en haar bewoners:
- verbanden zien tussen leefomgeving en gezondheid

Doelgroep: 3de graad basisonderwijs; duur: 2 u.; het hele jaar, binnenactiviteit.

dehelix@lne.vlaanderen.be

MOS, slim bekeken

Ik hoor het Elke, onze MOS-begeleidster, enkele jaren geleden nog zeggen:

'Ideaal is het wanneer je milieuzorg zou kunnen integreren in de dagelijkse werking van de school en zoveel mogelijk kinderen betreft'.

Een behoorlijke uitdaging vonden we toen. Het heeft dan ook even geduurd voor we de ideale formule voor onze school vonden. We hebben onze MOS-doelstellingen gekoppeld aan de meervoudige intelligenties (MI) van de kinderen, leerkrachten en ouders.

Mensen met eenzelfde IQ zijn niet intelligent op dezelfde manier. De ene kan goed tekenen en een ander kind met hetzelfde IQ is bv. heel sterk in sport.

- ❖ "denkslim" = je kunt goed redeneren en je bent dol op in zichtelijke dingen. Wiskunde en schaken zijn echt jouw ding.
- ❖ "taalslim" = je houdt van woorden, lezen, schrijven en literatuur.
- ❖ "natuurslim" = er schuilt er een ontdekker in jou. Je gaat graag op onderzoek uit en hebt veel interesse voor de wereld.
- ❖ "doeslim" = stilzitten is niet je sterkste kant, maar dat is niet erg, want je leert het best als je kunt bewegen en met handen of het hele lichaam alles kunt ontdekken.
- ❖ "kijk- en beeldslim" = je bent visueel erg sterk. Je leert door de dingen te zien. Je kunt zelf meestal heel goed tekenen en je houdt van informatie in beelden.
- ❖ "muziekslim" = je zit misschien wel vaak te neurien of te tokkelen met je vingers. Muziek zit in je hoofd en je doet dan ook niets liever dan muziek maken.
- ❖ "zelfslim" = je denkt veel na over je gedrag en het gedrag van anderen. Als een filosoof geniet je van ontspanningsoefeningen. Grote mensenmassa's durven je wel eens afschrikken.
- ❖ "samenslim" = groepsgevoel is voor jou belangrijk. Je bent een teamspeler.

Om de betrokkenheid van de kinderen (en de ouders) te vergroten, koppelden we de meervoudige intelligenties aan het thema 'Afval'. In alle klassen hielden we een 'brainstorm' over het thema.

MI- ATELIER

We werkten klasdoorbrekend in 'afvalateliers'. De leerkrachten namen een activiteit voor hun rekening, gekoppeld aan hun eigen intelligentie. Een muziekslimme juf werkte aan het muziekatelier, een beeldslimme leerkracht aan de modeshow. Er was ook een grote betrokkenheid van de ouders. Een taalslimme mama ondersteunde het gedichtenatelier, een beeldslimme papa maakte samen met de kinderen van onze oude stoelen echte kunstwerken. De leerlingen kozen het atelier dat gekoppeld was aan hun persoonlijke intelligentie. Zo was iedereen betrokken.

MI- HOEKEN

Op dit moment zijn er in alle klassen MI- hoeken. In de natuurhoek verwerken we heel wat MOS-doelen en in elk project voorzien we natuurslimme activiteiten. In het project: 'Hoe word ik een modeontwerper?' hebben de leerlingen leren weven. Die weeftechniek hebben ze toegepast in het bos: ze hebben een takkenwal gemaakt om de praathoeke in het bos op een natuurlijke manier af te schermen. Bij elk project kun je gemakkelijk een link naar natuur en milieu leggen. Of hoe je milieuzorg mooi kunt integreren in de dagelijkse werking van de school.

Sabine Vannitsen, Leefschool 't Zandhofje/ Zandhoven